

ПАРТЪД ШИНӦС ОРСН КОММУНИСТНРТ СУРГЪМДЖ ӦГЛГЪН — ПАРТОРГАНИЗАЦИН ГОЛ ТӦРМӦДИН НЕГНЬ

Партия XX хургас ави XXI хург кӱртӱ давен гурви джилни ӱргид Коммунистическ партия тоны нег сай даву кӱн ӱсв. Партия зерглӱн илгидж икӱр ӱслгън, партия оми ӱмти дунд ик ӱлмӱтӱ болн тоомсрта болджакхны герчӱлджӱснь тер.

КПСС-и тоны ӱслгън ӱргн оми ӱмти партия организацин залгъадань цаарандан батрдж, теднӱ оми болн производствени шумгъагыны ӱдӱлджӱхиг ӱзӱлджӱнӱ. Болв партия зерглӱн хурдар ӱслгън терӱнӱ дотр-дундин джиргӱлд тедмгтӱ хуврат бас гаргъна. Партия организаци партия шинӱс авгден коммунистрт ик оныг тӱвгдхиг, теднӱ батта сан кевӱр ик гидг ӱдӱлжш келгън негдджӱхиг то-елвртган авлго ӱдӱлж чадшго болджана. Партия шинӱс орулдж авсн кӱн болгънас политическ бат, оми ӱмтиг ӱдӱрхӱлдж чадч чадмгъа коммунист сур-гълдж гаргълж кергтӱ тӱр тӱвгдджӱнӱ.

КПСС-и XX хурт ӱр Н. С. Хрушевни кесн доклад партия орулдж авч-ах улсиг хӱнин чинринь ӱсрулхд он-чта оныг тусхагден. Партия зерглӱнд тӱрӱн болдж кӱдлмшчирин болн колхозникӱдин иӱрлӱчиринг шӱӱлж орулдж авхн гидж хург заасн болдж. ӱн заавриг тегӱд партия организацин нургалдж ик зуны кӱчӱлджӱнӱ. Партия кӱдлмшчиринг болн колхозникӱдинг орулдж авлгън зогсатан уга ӱс-ӱд йовна. 1955 джилд КПСС-и XX хург болхн ӱми, партия орулдж авсн улсиг 51,7 процентнӱ кӱдлмшчир болн колхозникӱд бӱӱсми, 1958 джилд бол-хла тедн 62,2 процент кӱрв, ӱн джи-лин тӱрӱн ӱрӱлдн — 65,8 процент ӱсв. Промышленн предпрятствн парторганизаци кӱтлврч професийин кӱдлмшчир олар орулдж авчана, се-лӱдин парторганизаци болхла — трактористрт, комбайнертӱд, малж ӱс-

рмсин кӱдлӱчир. Церглӱчирин багар партия авгдг улсиг дунд ик ӱд авчакхн инженерн-техническ кӱдлӱчир, агрономс, зоотехникӱд, суртзулин багшир, ӱмчир болн нань чигн специализир. Партия зерглӱн мана туурсн багычудин ӱлчирӱс шумгъагыр ӱс-дӱжӱнӱ. Партия кандидат орулдж авчакх улсиг 70 процент шахуны нань 30 кӱрӱлго улс. терӱнӱ тоод 40 процент давуны комсомелин даалгъ-рар авгден.

ӱврӱннӱ зерглӱнд кӱдлмшч клас-син, колхозн крестьянствин болн советск интеллигенцин сӱн улсинь шӱӱлж авлгъарн партия организаци ӱврӱннӱ дӱлч чадмгъа, чидмгӱн ӱд-лӱлӱ, промышленн предпрятствн, колхозмудин, совхозмудин, номин, ши-нджлгънӱ болн культури учрежде-нсин коллективсин ӱдӱл-джиргӱлдн ӱрӱлг ӱлмӱгън улм икӱдӱлнӱ.

Болв зӱрм партия организаци ода чигн партия ӱслгит хӱлӱлдж дилдж, чикӱр келгън йоста оныг тӱвгдхн, кӱдлмшчирин тоогънн икӱдӱлхд сул килмдж ӱдӱнӱ, тегӱд тинм йовдл партия ӱдӱрхӱлджин кӱдлмшч тедмгтӱ дуту-дунд бӱӱхнн келджӱснь тер. ӱлгӱрнн. Брянск областн болн Кир-гизск ССР-и парторганизаци ниди джил болн ӱн джилн тӱрӱн ӱрӱлд партия кандидат авгден улсиг дунд кӱдлмшчирн гурвна кесн нег хӱв дӱрхн багы. Онц-онц парторганизаци партия иӱрлӱч колхозникӱд орулдж авхд оныг кергтӱгър тусхагдхн. Казахстанд 1958 джилд КПСС-и зер-глӱнд авсн улсиг тоод колхозникӱд зут 14 процент. Партия орулдж авч-ах колхозникӱдин болн совхозмудин кӱдлмшчирин дунд малн кӱдлмшч йовх улсиг тоны багы.

ӱдӱл улсиг политическ болн ич-

кӱлснӱ шумгъань ӱгъд икӱр ӱснӱ чуттад тедмгтӱ ил. Болв партия ор-ганизацин зӱрмнн партия сӱн кӱдл-мшч кӱӱк улсиг, колхозниксинг, спе-циалист кӱӱк улсиг шӱӱлж орулдж авхд йоста оныган тӱвчӱхӱш. Оми-Казахстанск областн Чайновск рай-онд 1958 джилд партия нег чигн кӱӱк кӱ ӱс орулдж авч.

Партия ӱсдӱ батрлгън партия ор-накхн улсиг хӱлӱвр угъагыр цу-гтагыны орулдж авлгъарн болдми биш, партия орулдж авлгъит йоста иӱрлӱч улсас шӱӱлж, партия кергт ӱнн уха-сӱклӱн тӱвсн улсиг ору-лдж авлгъар болдми. ӱнӱнд ним нег йовдл оныг тусха кергтӱ. Кесг оми партия организаци партия орулдж авлгън зут коммунист орлдж ха-алгъата хурт хӱлӱлджнӱ. Кӱдлмшчирин коллектив партия орлар ӱсн кевӱр ӱрлг хӱлӱлджӱхн тускар чигн нам тӱрӱч зарлгдхн. Йостагыр болхла тинм тӱрмӱдин илӱр кедг хурт партия биш улс орлӱлгъагыр хӱлӱсн чик болхн, тингхӱл партия орджак кӱӱт, хамдан кӱдлмшӱри медг партия биш ӱдӱрмӱд, партия организаци сӱӱнӱр теднн медж авхнн ӱд-вр дӱнӱгӱн кӱргд чад бӱӱсми. Ни-гдж кесн партия орулдж авлгънд ӱн-дӱс гаргългънас гетлгх билӱ, партия ӱдӱнн керг уга улс ордж одхас батар хах бӱӱсми.

Зӱрм партия организаци партия орхн тускар ӱсн ӱрлгъит адгъд, кинӱн биш кевӱр хӱлӱнӱ. Хург ӱс гидж партия бюро кӱртӱ партия орулдж авхн тускар кесг ӱрлг цуг-улад, ӱрлг болгъннн хӱлӱлхд тоота цӱн минут гаргългъана. Илгид адгъ-лгън партия орулдж авлгъит хоосн чинр уга кергт хӱврӱнӱ. Партия ӱг-дӱ орулдж авсн орджак кӱӱн уха-лдж насн туршартн ӱдх ӱвтӱ.

Партия шинӱс авсн коммунист-ирт сургъна, батлн гисн — тедн-н партия джиргӱлд шумгъагыр

олн ӱмти, коммунистрин ӱми авч-ах даалгъаринн гӱӱнӱр терӱнд мед-лх учрта.

Партия орулдж авлгъит, шинӱс партия авгден коммунистрт сургъ-мдж ӱлгъит политическ болн ӱдӱр-мджин кӱдлмшӱс хагыцулдж болшго. Партия организаци ӱд-ахуг йоста кевӱр ӱс гардг болхла, ӱврӱннӱ зер-глӱнд производствени иӱрлӱчиринг шӱӱлж авхн, партия шинӱс орчхасн коммунистрт тӱрӱлч илчӱн кӱчӱ-хиг тӱлӱ килджӱнӱ гидж тоолдж чадшго. Бас тер мет партия шинӱс авгден улс уха-серлин сургъмдж ӱгхн тӱлӱ ноолдгънн кӱдӱртӱ кев-ӱр, ӱврӱннӱ организаци пропаганди-стеск кӱдлмшн сул болхла, кедж бол-шго юми. Партия онц-онцин шӱӱлж орулдж авхн гисн Уставни некер-нин, КПСС-и ӱврӱннӱ кӱдлмштӱн гар-двр кедг ӱдӱрмджин авч-бӱрцин салгъдшго. терӱнд орджак ӱнӱсн болджакхн мартхн биш.

Советск оми ӱмти сӱн гисн ӱр-нн партия орчхана. Болв тинм йовдл партия орджак улс цуттан йостагыр батрдж одсн коммунистрт гидж келджӱх учрӱа биш. Кӱн коммунист болдж тӱрмн биш, сургъмджин ашд коммунист болдми. Кӱдлмшч. партия кергн тӱлӱ ноолдгъна йовуд йос-та большевик кӱӱнӱ чинр партия чл-енд дасхддми. Одгӱ цагт партия организаци 540 мингън даву партия членӱ кандидатир болн нег сай-ас даву гурви джилӱс багы стажта партия члӱ бӱӱх учрар, партия ор-ганизацин ӱдӱлврт шинӱс партия орсн коммунистрт политическ сур-гъмдж ӱлгънн кӱдлмшч ончта орм авч ӱвтӱ.

Партия шинӱс авсн коммунист-ирт сургъна, батлн гисн — тедн-н партия джиргӱлд шумгъагыр

орулдж авлгън, тедн партия болн улсиг коммунистрт коммуни-стическ тосхлгин тӱрмӱд кӱчӱлгъ-нӱ кӱдлмшч сургъна. Коммунист кӱн производствени иӱрлӱч илчӱн ӱзӱл-хиг некад, терӱтӱн кӱчӱлнн кергтӱ ӱв-аргъннн учралгънд бӱӱсн цагт ор-ганизаци «хашн» гисн нертӱ улс уга болна. Партия организацин дотр-дундин джиргӱлдн дуту-дунд ӱгдлгнн производствени муугъар кӱ-лӱд, кӱч-кӱлснӱ диг-дара ӱдӱлж коммунистрт хӱрат келго бӱӱхӱлӱ нур-гӱлу гарна. Тегӱд тӱвгдджӱх тӱр, шинӱс партия авгден коммунистрт цугтагыр станок, тракторан, комбайн-ан болн нань чигн машинӱн сӱӱнӱр медж авхнн нӱкд боллгън. теднӱ медрлинн, кӱдлмшн дасмджинн ӱд-лӱлгънд килмджӱн тӱвгън болджана.

Болв зӱрм партия организаци шинӱс партия авгден коммунистрт биӱсн бийӱн медчӱлгъад, тедн бол керг ӱс олдж йовдамуд ӱгднӱ. ӱнӱнӱ ашдн кандидатск стажн да-вд одсн улсиг тоны багы биш бо-лджана. Нам цур кандидатск стаж-н давд одсн улсиг тоны багырх бӱӱлгӱ, харн ӱсӱд йовх партия ор-ганизаци чигн бӱӱнӱ. Ним йовдл партия дотр-дундин кӱдлмшн су-лнн, шинӱс партия авгден коммуни-стрт политическ сургъмдж ӱлгънн кергт оныг ӱс тӱвгдлгнн ӱгдлджӱнӱ.

Партия члӱдин кандидатир нур-гӱлу сӱн производственикӱд. ӱднн кесн партия кӱдлмшч чигн орл-цхана. ӱднӱ зӱрмсиннн кандидатск стажн дегӱд улсиг учрн ӱднн оныг сулар тӱвгдлгит тӱрӱн болдж ӱзӱ-лджӱснь тер болджана.

Кандидат улс оныг сулар ӱгдлгн-н, теднӱ кандидатск стаж тӱгсхӱл, партия хурт тӱвгддж болгънн ӱс хӱлӱлдж йовд бас ӱзӱлнӱ. Партия Устав болхла тингд хӱлӱлхиг некл-н лавта ил бишин.

Партия кандидатирла кедг кӱд-лмшч ӱсрулх кергтӱ болджакхн кел-лгденӱ ашлгдг гарчана. Кандидат кӱн болгън кандидатск стажн чилта КПСС-и Устава, партия гол шиндврмӱдлӱ таньлхднн нӱкд бол кергтӱ, парторганизацин кӱдлмшч кандидат болгънн орулдж авхн. Партия ӱврӱннӱ зерглӱнд шинӱс ор-

улдж авсн коммунистрт коммуни-стическ тосхлгин тӱрмӱд кӱчӱлгъ-нӱ кӱдлмшч сургъна. Коммунист кӱн производствени иӱрлӱч илчӱн ӱзӱл-хиг некад, терӱтӱн кӱчӱлнн кергтӱ ӱв-аргъннн учралгънд бӱӱсн цагт ор-ганизаци «хашн» гисн нертӱ улс уга болна. Партия организацин дотр-дундин джиргӱлдн дуту-дунд ӱгдлгнн производствени муугъар кӱ-лӱд, кӱч-кӱлснӱ диг-дара ӱдӱлж коммунистрт хӱрат келго бӱӱхӱлӱ нур-гӱлу гарна. Тегӱд тӱвгдджӱх тӱр, шинӱс партия авгден коммунистрт цугтагыр станок, тракторан, комбайн-ан болн нань чигн машинӱн сӱӱнӱр медж авхнн нӱкд боллгън. теднӱ медрлинн, кӱдлмшн дасмджинн ӱд-лӱлгънд килмджӱн тӱвгън болджана.

Партия шинӱс орулдж авсн коммунистрт политическ сургъмдж ӱл-гънн ӱсрулхн кергт партия района болн болгъсна комитетс ӱкц партия организацин кӱдлмшч гард-гъан ӱсрулх, заавран ӱгч нӱкд бол ӱвтӱ.

Партия шинӱс орулдж авсн коммунистрт политическ сургъмдж ӱл-гънн сӱн школ партия хурт болджана.

Партия тӱрмӱдин медж авхнн хур-туд коммунистрт дӱнӱгӱн, кӱргнӱ шалгългъ болн бийӱн шалгългъ кел-гънд сургъна. дуту-дундиг уурулхд агсна, олар ӱвчлӱл кӱдлмш келгъит дасхна. Партия хуртуд тасрлган уг-агыр хурагддиг кӱч кергтӱ, тед-ннн беллгънд дамштта ӱдӱрмӱд ору-лдж авсн деерӱн, шин коммунист-ринг бас орцулх кергтӱ. Хуртин кӱӱ-кдвр болгъсна болн района комитет-син заасн тӱрмӱд зуг кӱӱндврт тӱвгдг йовд олар ӱгднӱ, бӱӱрн джиргӱлин тӱрмӱд багыр тӱвгднӱ. Ним болсар коммунистрт ӱврӱнн ор-ганизацин ӱвн болгч ӱвн адлгнн су-лар делгрнӱ.

Коммунистрт идеин селмӱр агс-лгн п а р т и я н организацин даалгъармудин негнн. ӱднӱ политическ сургъулин ӱдӱрлӱчӱг ӱлн КПСС-и XXI хуртин болн давуны бол-лн КПСС-и ЦК-и Пленумин шинд врмӱдин гӱӱнӱр ухагд авхд дӱнӱ болдгар келхн. КПСС-и Устав дас-гъна кружокс гарсн болхла коммунистрт мана партия ӱдӱрмджин авч-бӱрциг йоста кевӱр медж авдгар кӱдлмшнн кел кергтӱ. Коммунистрт Уставни некернн ӱгъд кӱчӱлджӱхн тускар партия хург цуглулад кӱӱ-двр кесн зокалта болхн.

Партия сургъулин гардлгъан пар-тия организаци йоста сӱн тодрха кевӱр кел ӱвтӱ, марксизм-лениниз-мнн номин багы гисн медрлинн дасдж авхнн шӱӱлж хӱлӱлгъит чангъах йоста. ӱнӱн тӱлӱд партия шин члӱд болн кандидат улс сургъуль дасх пропагандистрт хӱлӱлдж, кинӱн ке-вӱр шӱӱлж авч батлхнн.

Партия шинӱс орулдж авсн коммунистрт политическ сургъмдж ӱл-гънн ӱсрулхн кергт партия района болн болгъсна комитетс ӱкц партия организацин кӱдлмшч гард-гъан ӱсрулх, заавран ӱгч нӱкд бол ӱвтӱ.